

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

Onbeş Günlük Tarafsız Siyaset İktisat Kültür Dergisi

15 EYLÜL 1961

Sayı: 179

Cilt: XIV — 100 Kuruş

Bu Sayıda;

Partiler ve Yuvarlak Masa

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI :

Aydın Yalçın meselesi ve aydınlar; Nükleer silâh denemeleri yeniden başladı; İstanbul'un plânlaması; Toplumdaki uzaklaşmanın bir yönü; Belgrad'taki önemli toplantı.

İNCELEMELER :

Gangster ve Ötesi

H. Yılmaz GÜNAL

Sarı Öküz Düşünüyordu

HARMANDALIOĞLU

SERBEST SÜTUN :

Ortaoğu Petrolü ve Batılı Devletlerin Politikası

Mehmet ALİ

OKURLARIN FORUMU :

Sağlık Hizmetleri (S.K.); Yeni bir Orman Kanununa Muhtacız (A.R.U.)

KÜLTÜR ve SANAT :

Yeni Dünya A. Kutsi TECER
Zübük Hüseyin KORKMAZGİL

Partiler ve Yuvarlak Masa

5 Eylül günü siyasî parti liderleri, Devlet Başkanı Orgeneral Gürsel'in riyaseti altında toplanarak müşterek bir beyanname imza etmişlerdir. Bu beyannameye niçin lüzum hasıl olmuştur? Beyannamenin başlıca noktaları nelerden ibarettir ve bunların gerçekleştirilmesi ihtimalleri ne haldedir? İmza ile kabul edilen müşterek esaslara riayet nasıl sağlanacaktır ve siyasî partilerin beyanname esaslarından ciddi surette ayrılmalarının neticeleri ne olabilir? Önümüzde açılan yeni siyasî devre bakımından çok ehemmiyetli olan bu sorular üzerinde durarak aşağıdaki satırlarda bu konulardaki düşüncelerimizi ifade etmeğe çalışacağız.

★

Partiler arasında bir yuvarlak masa toplantısı tertip etmek ve memleket ile rejimin selâmeti için başlıca siyasî partilerin bazı esas noktalarda birleşmelerini temin etmek düşüncesi yazın başında, İstanbul'da bazı basın mensupları tarafından ortaya atıldı. Bu basın mensupları, son zamanlarda kurulmuş bulunan yeni partilerin tutumundan endişe etmeğe başlamışlar, mazide olduğu gibi, partilerin çok ayrı istikametlere yön almalarını, inkılapların ve rejimin devamı bakımından tehlikeli olduğunu düşünerek durumu konuşmak üzere partilerin bir araya gelmesini istemişlerdi. Devlet Başkanı ve Millî Birlik Komitesi de bu fikri benimsiyerek, bazı hazırlıklardan sonra ve seçim kampanyasından evvel olmak üzere partiler arasında bir zirve toplantısının yapılmasını doğru buldular.

Partiler arasında resmî temasların yapılması ve muayyen mevzularda mutabakata varılması siyasî

tarihimizde şimdiye kadar bir defa vâki olmuştu. 1948 yılında CHP hükümeti ile D.P. arasında yapılan temaslar 12 Temmuz beyannamesi namı altındaki beyannameye yol açmıştı. Bu temas Reisicumhur İsmet İnönü ile zamanın muhalefet lideri Celâl Bayar arasında yapılmıştı. 12 Temmuz beyannamesinde, idarenin partiler karşısında tarafsız kalacağı temin edilmiş ve böylece zamanın muhalefet partisine çalışma zemini temin edilmişti. Bu suretle 1948 ile 1950 arasındaki devre, siyasî tarihimizde partiler arası münasebetlerin az çok normal bir tarzda yürütüldüğü yegâne devre olmuştur. Maalesef, 1950 den sonra, zaman zaman ortaya çıkan rejim buhranlarının ve partiler arasında had şekle varan gerginliğin giderilmesi için, partiler arasında hiç bir resmî temas sağlanamamıştır. Şüphesiz, bunun mesuliyeti, muhalefeti adetâ bir düşman olarak telâkki eden DP idarecilerinin sa kat zihniyeti idi.

Geçenlerde yapılmış olan toplantının esas gayesi, siyasî partiler arasında asgarî bir anlaşma zemini meydana getirmek, bütün partilerce kabul edilmesi şayanı temenni olan esasları kararlaştırmak, parti tartışmalarının kısır ve tehlikeli yollara bir daha sapmamasını temin ederek bunları memleketin âcil problemlerine doğru sevketmektir. Her hangi bir tartışmanın, her hangi bir görüş teatisinin faydalı olabilmesi, müşahhas bazı neticeler meydana getirmesi, her şeyden önce bu tartışmaya iştirak edenlerin temel kanaatlerinde ve inançlarında müşterek esasların bulunmasına bağlıdır. Hiç bir temel kanaati paylaşmayan, dünya görüşleri tamamen farklı olan iki kimse

ketleri ve tegekküllerini gösterdik. 5 inci kolonda ise Ortadoğu memleketlerinin her birinde imtiyaz sahibi devletlerin hisselerine düşen istihsal miktarını verdik. Bu da her devletin milyon ton olarak istihsaldeki hissesini tayıne imkân vermektedir (6. kolon). Bunların toplamı ise 214 milyon tonluk istihsal yekûnuna göre aranılan yüzdeleri göstermektedir. Buradan 1958 yılında Ortadoğu petrol istihsalinin %54,2 sinin Amerika Birleşik Devletlerinin elinde olduğu görülür. İngiltere %37,8 bir hisse ile ikinci, Fransa %6,2 ile üçüncü gelmektedir.

Açıklanması gereken diğer bir nokta da petrol şirketlerinin elde ettiği kazançlardır. Ortadoğu petrol kuyuları Amerika'daki kuyulardan yüzlerce defa daha fazla üretkenliğe sahiptir. Şirketlere gayet düşük istihsal masrafları sağlayan bu üretkenlik modern istihraç tekniğine, rantabilitenin gayet yüksek olmasına ve el emeğinin ucuzluğuna bağlıdır. Yatırımların bu fevkalâde verimliliği şirketlere görülmemiş kazançlar sağlamaktadır. «Bir kuyunun açılmasına 250.000 dolar kadar gider. Kuveytte bu yatırım bir haftada amorti edilir ve sonra yılda ortalama 10 milyon dolar getirir.» (26).

Petrol talebinin artmasıyla kârlar durmadan yükselmektedir. «Journal des Carburants» Ortadoğu'daki şirketlerin kazançları hakkında aşağıdaki rakamları vermektedir: Standard Oil of New Jersey 1956 nın ilk üç ayında 392 milyon dolar kazanç elde etmiştir. 1957 nin aynı devresinde b umiktarı 463 milyon dolara çıkarmıştır. Aynı devrede Standard Oil of California 122 milyona mukabil 136 milyon, Texas Oil Company 128 milyona mukabil 165 milyon, Socony Mobil Company 124 milyona mukabil 132 milyon ve nihayet Gulf Oil Corporation 142 milyona mukabil 202 milyon dolar gelir sağlamışlardır (27).

Bu gelirlerin halen mahalli hükümetlerle imtiyaz sahibi şirketler arasında eşit bir şekilde taksim edildiğini söyleyelim. Bu eşitlik formülüne Ortadoğu devletleri uzun mücadelelerden sonra varmışlardır. Fakat öyle anlaşılıyor ki bu tekâmül durumu değildir. Arap milliyetçiliğinin gelişmesi ve petrol şirketleri arasındaki rekabet mahallî hükümetlerin hisselerini artırabilmektedir. Nitekim bazı Japon ve İtalyan firmaları son aldıkları imtiyazlarda mahallî hükümetlere %57 oranında bir hak tanımışlardır.

(1, 9) United Nations Publication, Sales No. 59 II. C. 2, Economic Developments in the Middle East.

(2, 7, 10, 11, 14, 18, 19, 20, 21, 24) Raymond Furon, Le Proche-Orient, Paris 1957, sayfa 245, 243, 246, 233-234, 245, 236-137, 239, 240-241, 220, 256.

(3, 13, 17, 23) Michel Caplain, Le Moyen-Orient, Cours de l'Institut d'Etudes politiques, 1955-1956 Paris, sayfa 80, 106, 84, 87-90.

4, 6, 8, 16) La Documentation Fran-

çaise, Noted et études documentaires (Présidence du Conseil, Paris). — le Petrole du Moyen-Orient No. 1806, Novembre 1953.

(5) Middle East Resources, Washington 1954, sayfa 39.

(12, 25) J. Soustelle, Revue de Paris, Septembre 1956.

(15) New York Times, 9 Decembre 1956.

(22, 26) Edouard Sablier, Le Monde, 29 Juin 1961.

(27) Journal des Carburants, 20 Septembre 1957.

Okurların Forumu

Sağlık Hizmetleri

FORUM Yazı Kuruluna;

İriyari, kartal burunlu, yarım dazlak doçent küçük anfiyi titreten gür sesi ile sözü dolaştırıp arzuladığı konuya getirmişti:

— Bir tıp sosyalizasyonudur tutturmuşlar. Şimdi size soruyorum genç hekim arkadaşlarım, fedakârlığı yalnız biz mi yapacağız? Yarın hayata atılınca hanginiz bir arabanız olsun istemezsiniz? Sonra efendim, hürriyet ve insan hakları icabı insan istediği kadar kazanıp, istediği gibi çalışmalı değil mi? Emin olun yalnız kendim için söylemiyorum. Aldığım maaş arabanın şoförü ile masrafına yetişemiyor. Eh sen şimdi tut sosyalize et tıbbi. Bunca ilim irfan sahibini körlet. Olur mu bu? Kolay mı yani? Önüne gelen konuşuyor. Ben Amerika'da iken meşhur yıldızları bile muayene etmiştik de oradan biliyorum: Tıbbin düzelmesi için önce zenginlik ve para lâzım. Doktorlara dolgun vizite parası verecek bol zenginlerin bulunması lâzım, değil mi arkadaşlar?

İriyari, kartal burunlu doçent sözlerinin sonuna doğru sesinin tonunu yumuşattı, yarattığı tesiri anlamak için gözlerimizin içine tek tek baktı ve:

— Vatani hepimiz seviyoruz, ama önce takdir edilmek gerekir, diyerek güldü.

O günlerde halk sağlığı probleminin ileri bir anlayış ve organizasyonla devletleştirilmesi tartışılıyordu. M.B.K. tarafından daha ilk günlerde sözü edilmeye başlanan bu konunun, fikirden çıkıp bir kanun tasarısı haline geldiği, ilgililerin beyanları ile gazetelere geçmişti. İriyari, kartal burunlu ve son model Amerikan arabası sahibi hocamızın boğazını yırtarcasına bize söylev çekmesinin nedeni, işte bu tasarısı idi.

Yurdumuzda çalışmakta olan 11.000 doktorun 6500 ü beş büyük şehrimizde toplanmıştır. 16 milyon köylünün sağlığı her türlü teminattan uzak, üfürükçülük ve batıl inançlar gibi en ilkel tedavi metodlarının tekelindedir. Zaten yetersiz olan muayene ve tedavi imkânlarımız kötü bir organizasyon ve kırtasiyecilik yüzünden büsbütün verimsiz bir halde ve üstelik muayene birkaç büyük kentte toplanmış durumdadır. Hürriyet ve insan haklarından yararlanma salt güçlü zümrelerin değil; geniş yurttaş yığınlarının da hakkı olmak gerekir. Kısaca; hangi yönden ele alınırsa

alınırsa, sağlık hizmetleri ve koruyucu hekimliğin köklü bir şekilde ve bilgili metodlarla geniş halk yığınlarının yararına düzenlenmesi zorunlu idi. Yurdunu, insanlarını gören birazcık namusu, vicdanı olan herkes bunu kabul ederdi. Son yıllarda iyice kokuşan, vurgun ve hırsızlıkların alabileceği at koşturduğu bozuk düzen içinde, birçok öğretim üyesinin üniversite kliniklerinden nasıl yararlandıklarını, Anadolu'dan binbir güçlüklerle derdine çare bulmak için gelen yoksulların ne tarzda dolandırıldıklarını, ucuza muayene olmak için polikliniklerde üstüste binen insanların dayanılmaz sefalet manzaralarını yıllardır gözlerimizle görüyor, kulaklarımızla duyuyorduk. Ama yine de bir öğretim üyesinin bu derece saygısızca, kendi çıkarı zedeleniyor diye, halkın yararına yapılması düşünülen bir reformu öğrencilerinin huzurunda böylesine kötüliyebileceğini tahmin edememiştik doğrusu. Asıl üzücü taraf ise «... Yarın hayata atılınca hanginiz bir arabanız olsun istemezsiniz?..» cümlesinden sonra öğrenci ekseriyetinin kafaları ve jestleri ile çizdikleri ibret verici «tasdik etme» tablosu idi. Hele «... Değil mi arkadaşlar?..» sualine öğrencilerin uğultulu cevapları...

— Tabii hocam.

— Öyledir efendim!

— Yalnız biz mi fedakârlık yapacağız?

— Olmaz böyle şey!

Sersemlemiştim. Kafamın içinde davullar çalınıyordu sanki. Üzüntüden ve şaşkınlıktan boğazım kurumuştu. Doçent arzuladığı tesiri yarattığından emin, semtner konusuna geçmek üzereyken toparladım kendimi:

— Fedakârlığı yalnız biz yapmıyacağız. Hem sonra yapılmak istenen reform kimseleri perişan etmek için yapılmıyor. Biltkis aç, yoksul ve yüzyıllardır hallerine terkedilmiş yurttaş çoğunluğunun yardımına koşmamız ve bunu yaparken de gereği kadar ücret almamız neden, niçin bir görev değil de bir fedakârlık olsun. Yurdun en uzak bölgelerine kadar dağılımsız 12000 yedek öğretime üstünlüğümüz ne? Araba.. apartman, büyük şehir... bu yoksul ve biçare yurdun ve insanların sırtından geçinmekten utanmalı, hiç değilse bugüne kadar aldığımızın birazını olsun vermeliyiz halka. Hem sonra tıp sosyalizasyonu,

birbirlerine bağlı ve peşpeşe çözümleri gereken diğer köklü ekonomik ve sosyal reformların bir halkasıdır. Toprak reformu, öğretim sorunu, orman ve işçi meseleleri...

— Yeter artık, bu genç yaşta bütün bunları sen bizden iyi mi bileceksin? İlim yolunda bizim yaşımıza ve mertebemize gelin de o zaman konuşun...

Hocamız sözlerine başlarken olduğundan daha çok kükrüyordu şimdi. Kızgın kızgın dikmişti gözlerini bana. Sözlerine devam edip etmemek arasında epeyce tereddüt geçirdi. Halkın sırtından geçinmeyi alışkanlık ve san'at haline getiren insanlar daima iki yüzlüdürler. Açıkça ve mertçe tartışmaya veya mücadeleye asla yanaşmazlar. Onların kendilerine özgü perde arkası, kurnaz ve tesirli metodları vardır. Hoca ile bakışırken bu gerçeği bir kere daha anladım. Çünkü kızgınlıktan vazgeçmiş, sahte bir gülüş ve tavır takınmıştı. Bu son ifadeyi suratından silmeden yaklaşıp omuzlarına vurdu:

— Şimdi dersimize geçelim, bunları sonra yine konuşuruz.

Ücretsizler koğuşunda esmer, orta boylu, göbekli başasistan bağırıyordu:

— Kaç gündür «hydergine» aldirt diye reçete verdim sana. Buraya yatmak için yalvarırken iyi. Her şey yatınca kadar, bir daha da kimse görünmez. Sonra da paramız yok diye dırlanırınız. Yalan! yalan söylüyorsunuz hepiniz. Her şeye paranız var da doktora, ilâca gelince mi yok? Zaten nankörsünüz hepiniz.

Stajyer öğrenci ve asistanlar başasistan beyi teskine çalışıyorlardı, fakat o coşmuştu bir kez. Salt «ilâç alacak param yok» diyen hastaya değil, bütün koğuşa bağırıyordu:

— Miskin, pısrık, tembel herifler...

Bu arada bizlere döndü:

— Bizim inşaatta çalıştıracak adam bulamadık. En az istiyeni günde on papel diyor, nerde bu Urfanın bolluğu yahu?

Sonra yeniden hastalara çevirdi başını:

— Ondan sonra da paramız yok, iş yok der, yalvarırsınız. Biz burada param yok, kimsem yok, ocağınza düştüm, diyerek yatan ve ceplerinden 2-3 yüz lira çıkan hastaları bile biliriz, efendiler!

«Param yok ilâç almaya» sözünü eden ve başasistana çileden çıkan genç, bu ağır hakaretler karşısında için için ağlıyordu. Koğuşta bulunan diğer hastaların hepsinin gözleri dolmuştu. Başasistana kinle ve şaşkınlıkla bakıyorlardı.

Aynı gün poliklinikte uzun boylu, gözlüklü, genç asistan hastasını uzun uzun dikkatli muayene etti, gerekli sualler sordu, bazı tahliller istedi, radyokopiye koydu. Birkaç saat sonra tahlil sonuçları geldi, genç asistan yeniden sualler sordu ve:

— Hastalığınız pek önemli sayılmaz. Ama ihmal ederseniz başınıza iş açabilir. Şimdi yazacağım ilâçları hemen alın. İyi bakım ve mutlak istirahat da şarttır. On beş gün sonra da lütfen kontrole geliniz.

Hasta kendisini dikkat ve şefkatle muayene eden ve şimdi de iyi olması için gerekli tedaviyi salık veren doktora sevgi ve

minnetle bakıyordu. İlâç, mutlak istirahat ve iyi bakım sözleri ile birlikte hastanın bakışlarındaki sevgi ve minnet duyguları yerlerini çaresizlik ve üzüntüye bıraktı. Telâşlı telâşlı bir şeyler mırıldandı, bir reçeteye, bir de doktora baktı:

— Acaba kaç lira tutar doktor bey?

— 25-30 lira kadar.

Çaresizlik ve halsizlikle elleri yanlarına düştü hastanın. Bir an önüne baktıktan sonra:

— Cebimde sadece beş lira var doktor bey. Daha fazla da olmayacak. Ben bu ilâçları imkânı yok alamam, alsam da kendime iyi bakamam. N'olur beni yatırın doktor bey, yalvarırım yatırın beni!

Evet, hastanın durumu iyi bakım ve tedavi olmazsa çok kötüleşecekti. Skopi ve tahliller, hastanın ifadesi her şeyi apaçık koyuyordu ortaya. Kifayeti, sıhhatinin durumu, bakışlarındaki imdat dileyen, yalvaran ifade söylediklerini en küçük şüpheye yer bırakmıyacak derecede doğruluyordu. Ama ne çare ki genç doktorun da elinden hiçbir şey gelemezdi. Dün iki yatak boşalmıştı ve bu iki kişilik kontenjan hocaların mauyenehanelerine birçok kere gidip vizite parası ödiyebilenlerden ikisine ayrılmış ve polikliniğe ilgili başasistan tarafından (boş yerimiz yoktur) emri gelmişti.

Genç doktor yutkundu, ümitsiz gözlerle etrafına bakındı. Sanki o da birinden imdat diliyor gibi idi. Hasta ile gözgöze gelmeye çekiniyordu. Evet, iyi bir bakım ve tedavi olmazsa bu delikanlı ölecekti belki de. Kalbi doğranıyordu genç doktorun. Herhangi bir gün de veremezdi hastaya. Oysa delikanlı ellerini kavuşturmuş genç doktorun cevabını -kurtuluş cevabını - bekliyordu.

Bu tarz üzere günler aylar geçti. Tıp sosyalizasyonundan da ses sada kesilir olmuştu. Geçenlerde iriyarı, kartal burunlu doçentle kliniğin koridorunda karşılaştık. Beni hemen tanıdı. Sinsi, müstehzi ve muzaffer bir gülüşle:

— Ne o sosyalizasyoncu? Mamağlı gençlik işte, sizin yaşınızda iken bizler de öyle idik. Hah... hah... hah... Ama ilimde ilerleyip işlerin içine girince insan ne boş ve ne saçma şeyler düşünmüş olduğunu daha iyi anlıyor...

Doçent konuşurken devrim idaresinin teşkil ettiği Kurucu Meclisteki tartışmaları düşünüyordum. Yıllarca hürriyet, demokrasi ve insan haklarının kahramanlığını yapan sözde meşhurların Anayasa Tasarısının 38. ve 39. maddeleri konuşmalarındaki hezeyan dolu reaksiyonları. Toprak ağaları dendi diye Meclis tahtikatı isteyen ağalar ne çabuk unutmuşlardı hürriyet uğruna döktükleri sıcak gözyaşlarını. Meğer hürriyet anlayışları çıkarları ve çiftliklerinin sınırına kadarmış. Beş yıllık peşin taksitlerle hangi toprak reformu yapılabilir ve hangi plânlı ekonomik kalkınmaya gidebilirdik? Kurucu Mecliste doğulu-batılı Türkiye'nin tüm toprak ağaları ve onların adamları elbirliği yapmışlardı. Toprak reformu yapılmayınca da diğer köklü ve mutlaka gerekli reformların yapılabilmesi ihtimallerine daha başlangıçta set

çekilmiş olunuyordu. Çünkü, topraksız ve ekonomik bakımdan bağımlı köylü çoğunluğu demokratik gelişme ile bağdaşmaz. Ekonomik bağımsızlığı olmayan geniş köylü ve rençber kitleleri ağaların, yobazların, şeyhlerin kısaca; tüm sömürücülerin fikri, siyasi ve dini tesirlerinden ayrılmazlardı. Pek tabii köylümüz, ırgadımız sosyal ve ekonomik bakımdan bağlı olmak zorunda bırakıldığı sömürücülerini yani toprak ağalarını, din tüccarlarını veya onların adamı olan sahte politika kahramanlarını seçecektir. Toprak ağalarının ve onlarla işbirliği yapan opportünist aydınların ise reform ve kalkınma yerine bizi nereye götürdüklerini en son örneği ile hepimiz biliyoruz.

Bir anda bütün bunlar geçti aklımdan. Bu sefer ben ona sert sert baktım... Saygılarımla...

Sait KIRMIZITOPRAK - İSTANBUL

Yeni Bir Orman Kanununa Muhtacız

FORUM Yazı Kuruluna;

27 Mayıs devrimimizle memleketimiz ormancılık politikasının ilmi gerçeklerin ışığında daha isabetli bir istikamete yöneltmek istendiğini, bütün memlekettever vatandaşlar büyük bir memnuniyetle müşahade ettiler. Bugünkü ormancılık teşkilâtı, gayesinin gerçekleşmesi için zamanla artan sayıda ve kalitede yetişmiş teknik elemanları sinesinde toplamış bulunmasına rağmen halihazır organizasyonun ve hukuki esasların kifayetsiz olması neticesi yıllar yılı sürüp gelen ve bir türlü çözülmeyen - memleketin varlık ve yokluk dâvası halinde beliren - bir ormancılık problemi ile bizi karşı karşıya bırakmaktadır. Her yıl sayısı binleri aşan orman yangınları, tarla açmaları, kanunsuz kesimler ve düzensiz hayvan otlatmaları esasen bozuk ve kifayetsiz olan orman varlığımızı sür'atle bitirmeye azmetmiş faktörlerdir. Mevcudu azalan ormanlarımızın imar ve ihyası ile eski ormanlık sahaların tekrar kazanılması gibi önemli konularda alınmış plânlı ve düzenli memleketişmul tedbirlerden mahrum bulunmaktayız. Bu ana kadar yapılagelen işler daha ziyade tek taraflı olmuş ve maalesef neticeleri de tatmin edici olmamıştır.

Tarih boyunca ve gittikçe artan bir hızla devam edegelen orman tahribatı, memleketimizin ikliminde ve dolayısıyla yağış ve akış rejiminde düzensizlikler meydana getirmiştir. Yağmurları tutan ve sindiren, akarsuları frenliyen orman örtüsü vejetasyonun ortadan kalkması ile dere, çay ve nehirler deli-deli başıboş akararak; seller, seylâplar halinde verimli topraklarımızı ve meskûn mahalleri her yıl telâfisi imkânsız zararlara sokmakta ve tehdit etmektedir. Bu kabil vakalar yurdumuzda sık sık cereyan eylediği için artık sürpriz olmaktan çıkarak günlük acı haberlerimizin kaynağı olmaktadır. Bu âfetler neticesinde milyonlarca liralık mal